№ 94 ՇԱԲԱԹ 3 ՄԱՅԻՍԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԴՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱԲԱԹ 3 ՄԱՅԻՍԻ № 94

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.

Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ. 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տելէֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2-ը (բացի կիրակի և ամէն օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամէն ժամի

Բաժանորդագրութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.

Տպարանի տելէֆօն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».

TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Բաժանորդագրութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պահեստ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

1914 թ. տարեկան բաժանորդագրաց 10 րուբլին, ԶՐԻԱԿԻ կը տանեան հետևեալ 2 գրքերից մէկին ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրթ. Փորձին։

ԱՊԱՀՈՎԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒԻՄ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱԳԼԽԻ ԿՈՂՄԻՑ

Կիրակի, մայիսի 4-ին, տեղի կունենայ Թիֆլիսի ապագայ ՊՕԼԻՏԵԽՆԻԿՈՒՄԻ ԱՆՈՒՆԻ ՏՈՒՆԻ հիմնարկէքը։

Որպէս զի այդ պատմական օրը յաւերժացվի և մեր երեխաների՝ պօլիտեխնիկումի ապագայ ստնների յիշողութեան մէջ տպաւորվի նա, ես հրաւիրում եմ քաղաքիս ազգաբնակութեանը՝ մայիսի 4-ին զարդարել տները դրօշակներով, գորգերով և այլն։

Թիֆլիսի քաղաքագլուխ՝ Ա. Խատիսեան

առ. 405. 1—1

Կիրակի, մայիսի 4-ին, բժ. Կարապետեանի այգում (Միքայէլեան պր. № 65)

ՅՕԳՈՒՏ ԷՋՄԻԱԾՆԵՑՈՑ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

—◆ տեղի կունենայ ◆—

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԶՐՕՍԱՆՔ

—◆ Մուտքը մեծերին 25 կ., փոքրերին 15 կ.։ ◆—

առ. (ա.օ.) Սկիզբը երեկ. ժամը 4-ին։ 404. 2—1

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՑՈՑ ԲԱՐԵԳ. ԸՆԿ. ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Նշան ակված է կիրակի, մայիսի 11-ին, երեկոյեան ժամը 7½-ին Ընկ. դահլիճում (Աբաս-Աբադեան հրապարակ, № 7. ս. տ.)

Ընդհանուր ժողովի զբաղմունքի առարկաներն են.

1) Ընկ. կենտրոնի և ճիւղերի 1913 թ. հաշիւների և գործունէութեան քննութիւնը վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցման հետ և այդ հաշիւների հաստատութիւնը։

2) Մի քանի ճիւղերի նախահաշիւների քննութիւնը և հաստատութիւնը։

3) Զեկուցումն գրքերի և դպրոցների պետութիւնների պահեստի բացման մասին։

4) Զեկուցումն Խուդափան ապաստարանի մասին։

5) Ընտրութիւն խորհրդի 4 անդամի՝ հերթով հեռացող իշխանուհի Մ. Թումանեանի, ս. Հ. Առաքելեանի, Ս. Յարութիւնեանի և Ց. Շահնազարեանի փոխարէն, 2 փոխ-անդամի, վերաստուգիչ յանձնաժողովի 3 անդամի և 2 փոխ-անդամի։

6) Ընթացիկ հարցեր։

Ծանօթ.—Ընկ. մի քանի ճիւղերից տեղեկագրերը ուշ ստանալու պատճառով Ընկ. 1913 թ. ընդհանուր ժողովի տեղեկագիրը հնարաւոր չեղաւ ժամանակին տպելու. այդ պատճառով, մայիսի 3-ի նշանակված տարեկան ընդհանուր ժողովը յետաձգվեց մայիսի 11-ին։

առ. (Հ. Կ.) 369. 3—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ

Սքժանդամ մեծ պաշարի։ Վաճառվում են ՌՈՒՍԻԱ ՊՏՅՈՒԹԵԱՆ բոլոր յայտնի քաղաքներում։

Փաբրիկային իսկական գներով։

Պահեստում միշտ կարելի է ձեռք բերել մեծ բանակութեամբ բազմատեսակ պաստառներ վերջին ոճիի, ինչպէս էժանագիներ, նոյնպէս և թանգարժէքներ։ Բացառապէս լուսի չափն է 11¼ արշ. երկար։

Սեզօնային ճամբորդները ուղարկվում են 2 Բ-ի և օտար քաղաքներում։

Բաժանմունքը Թիֆլիսում.

Обои фабрики Вр. Тарнополь. Отдѣленіе въ Тифлисѣ. Голов. пр., № 21. Тел. № 3—55.

(տ. չ.) առ. 309. 50—7

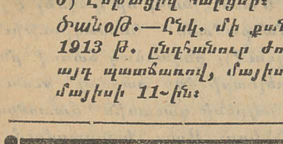

ՁԻՐԿ
Ֆ. ԻՊՊԱՏՕՎԻ

Միխայլովսկի պր. № 189, Մուսայիդի մօտ։

Այսօր, չարաթ, մայիսի 3-ին, տեղի կունենայ խոշոր նորհկայացում ցիրկային արուեստին պատկանող ամենալաւ ոյժերի մասնակցութեամբ։ Այսօր կը մասնակցեն նոյնպէս հասարակութեան սիրելիները՝ երաժիշտ-էկսցենտրիկները Բօսպինները, անուանի լարախաղացները Բօսպինները, սալօնային վաստակաւոր ժօնգլէրները Նանիօլոկինները և այլք։ Հետաքրք! Գալիս է աշխարհահռչակ անձը... Ցերկի վաչուճիկը ըհկայում է անում այն, ինչ որ, իրաւ, արժանի է ըհկայման։ Ե. Գ.ը.—Վաղը, կիրակի, մայիսի 4-ին, կը տրվի երկու ներկայացում։ Ցերեկվայ ներկայացումը երեխաների և աշակերտութեան համար, էժանացված գներով։ Ցերեկվայ ներկայացման սկիզբը ցեր. ժամը 2-ից։

Ցերկի վերատեսուչ՝ Ֆ. Իւպատօվ
Գլխավորիչ՝ Ի. Խուդադով

առ. 401. 1—1

ԴՕԿՏՕՐ
Ա. Դ. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ
ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ

Ասիստենտ Բերլինի համալսարանի Charité *հիւանդանոցի*

Շաբաթականում է ընդունել Գերմանիա գնացող հիւանդներին և խորհրդակցութիւններ է կազմում մանաւանդ պօֆեսօրների հետ։

Նոր հասցէն՝ Берлинъ, Фридрихштрассе 133 a. Телефонъ Норденъ 34—69. Berlin, Friedrichstr. 133 a.

(ս. ս.) առ. 391. 100—2

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՐՈՒԲԼԻ.

Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականշով։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝

ԿԸ ԹՈՂՆՎԻՆ ԱՆՀՇՏԻԱՆՔ։

Բայաթարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պահեստ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։

1914 թ. տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիւ վճարած կունենան բաժանորդավճար 10 րուբլին, ԶՐԻԱԿԻՐ կը տանեան հետևեալ 2 գրքերից մէկին ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» Վրթ. Փորձին։

ԱՊԱՀՈՎԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒԻՄ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

«Մշակի» № 89-ի մէջ մենք խոստացանք խօսել Թիւրքահայ ժողովրդի բուն լուսաւորական-կուլտուրական կամ մուսուր վերածնութեան հարցերի և ծրագրի մասին։

Որքան մենք գիտենք և ծանօթ ենք, Թիւրքահայաստանում ազգային եկեղեցական-ծխական ստորին դպրոցները շատ կան, բացված կամ Միացեալ Ընկերութեան, կամ Հայկական Բարեգ. Ընդհանուր Միութեան, կամ պատրիարքարանի և գաւառական առաջնորդների, վարչութիւնների ջանքերով։ Հաստատապէս կարելի է ասել, որ Թիւրքահայերը, որոնց Թիւրը ընդունված է համարել 1.500,000, աւելի շատ ստորին (ծխական) ազգային դպրոցներ ունեն, քան մենք ռուսահայերս, որ նոյնպէս 1.500,000 ենք հաշվում մեր Թիւրը։ Սակայն Թիւրքահայերը չունեն օրինաւոր միջնակարգ դպրոցներ, մանաւանդ գիւղատնտեսական, տեխնիկական, մասնագիտական, չունեն նաև ոչ մի բարձր դպրոց։ Ճիշդ է, մենք ռուսահայերս ևս չունենք շատ միջնակարգ դպրոցներ, ունենք միայն 4—5 թեմական դպրոց և մի ճեմարան, բայց մեր երիտասարդութիւնը իր միջնակարգ և բարձր ուսումը ստանում է պետական դպրոցներում և, ուրեմն, հնարաւորութիւն ունի լայն ծաւալով ստանալ միջնակարգ և բարձր ուսումն, մինչ այդ հնարաւորութիւնը չունի Թիւրքահայ երիտասարդութիւնը, որովհետև Թիւրքիան չունի իր երկրում այնպիսի ստորին և բարձր կրթական հաստատութիւններ (բացի Կ. Պօլսից), ուր այդ երիտասարդութիւնը կարողանար յաղթարդ տալ իր ուսման ծարաւին։

Թիւրքահայերի ունեցած ազգային մի քանի միջնակարգ դպրոցները—Կ. Պօլսի կենտրօնական դպրոցը, Սամսարեան դպրոցը, Վանի կենտրօնական դպրոցը, Աբմաշի դպրոցը—անկարող են պարփակել իրանց մէջ ուսուցչական երիտասարդութեան ահագին բազմութիւն։

Բայց ամենից շատ Թիւրքահայ ժողովուրդը պէտք ունի մանաւանդ գիւղատնտեսական դպրոցների—գիւղատնտեսական, տեխնիկական, այգեգործական, բամբակագործական, առևտրական։

Եւ ահա մեր ռուսահայերիս պարտականութիւնն է Թիւրքահայերի այդ պահանջին գոհացում տալու գոնէ և չանքերին նպաստել, օգնելով կամ Միացեալ Ընկերութեան, կամ Հայկ. Ընդհ. Բարեգ. Միութեան հիմնել գիւղատնտեսական, արհեստագիտական, առևտրական դպրոցներ, նոյնպէս և ուսուցչական սեմինարիաներ, այն է՝ ուսուցիչներ պատրաստող մի հաստատութիւն։

Թող մեր այն կապիտալիստները և բարեգործները, որոնք կամենում են կտակներ անել կամ այժմ իսկ նպաստել Թիւրքահայ ժողովրդի մտաւորական վերածնութեան, յանձն առնեն ամէն մինը հիմնել Հայաստանի զանազան կենտրօնական վայրերում—Մուշ, Վան, Բաղէշ, Ծաուշ և այլն—այս կամ այն տեսակի և տիպի դպրոց՝ մինը գիւղատնտեսական, երկրորդը՝ արհեստագիտական, երրորդը՝ մանկավարժական, չորրորդը՝ առևտրական և այլն։

Իսկ ամենաառաջին հերթին՝ պէտք է հիմնել Մուշի մէջ մի երկրագործական դպրոց։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

Կ. ՊՕԼԻՍ.—Սուլթանի ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ պարլամենտի հանդիսաւոր բացումը։ Գահական ճառում պարզված է պատերազմի պատմութիւնը, յոյս է յայտնված, թէ կղզիների հարցը կը լուծվի խաղաղ կերպով օսմանեան կառավարութեան ցանկութիւնների համապատասխան, յիշված է բարենորոգումների մասին, որպիսիները նախագծված են գործադրել Անատօլիայում, և այն մասին, որ Թիւրքիայի համար անհրաժեշտ է ունենալ ուժեղ նաւատորմիղ։ Սուլթանը կոչ է անում ապգին՝ աջակցելու վնասուրական և ծովային մինիստրներին Թիւրքիայի ռազմի ոյժերը ծովի և ցամաքի վրա ապահովելու։ Վերջում գահական ճառը յոյս է յայտնում, որ Ռուսաստանի, Գերմանիայի և միւս մեծ պետութիւնների հետ մտերմական հարաբերութիւնները կը յաջող նպաստաւոր հետևանքի Թիւրքիայի բնչջէն հաւասարակշռելու համար։

ԴՈՒՐԱՑՈ.—Մինիստր-նախագահ Թուրխան-փաշան մեկնեց Հռոմ և Վիէննա։

ՀՌՕՄ.—Եկաւ Ալբանիայի մինիստր-նախագահ Թուրխան-փաշան։

ՀՌՕՄ.—Սան-Ջուլիանոն է պատիւ Թուրխան-փաշայի նախաճաշ տուեց, որից յետոյ երկու մինիստրները խօսակցեցին արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ.—Մայօն հաղորդում է, որ կէս գիշերին սկսվեց հրացանաձգութիւն։ Սահմանադրականները յոյս ունեն այսօր վերցնել Տամպիկօն։

ԿԱՏԱՆԻԱ.—Երկրագիտական հանրագիտարանը հաղորդում է, որ առաւօտեան Լենգվազլօսում, Բանդացօյում և Մինէօյում տեղի է ունեցել երկու ուժեղ ստորերկրեայ հարուած։ Վնասներ չը կան։ Էտնան շարունակում է արտադրել ծուխ ու մոխիր։

Գիշերս և այսօր Մելօյում, Սանտա-Վինէնչինում և Զիարբէում զգացվեց երկրաշարժ։ Վնասներ չը կան։

ԿԱՀԻՐԷ.—Ոստիկանութիւնը գրաւեց 10 արկղ հին ատրճանակներով, որոնք գտնվել են Վերին-Եգիպտոսում և ուղարկվելու էին եւրոպա։

ԲԱԹՈՒՄ.—Չինուորա-նահանգական դատարանը Փօթիի խաւարկան հիւպատոս Պավլովի քնակարանի վրա յարձակվելու և այլ յանցագործութիւնների համար դատապարտեց երեք հոգու կախաղանի, չորս հոգու՝ զանազան ժամանակով ատժանակիր աշխատանքի։

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ.—Բացվեց բժշկական սեզօնը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Տարած խաղատոմսերը. 200,000 րուբ. սերիա 12.662, № 3.

Ծօթանասուն եւ հինգ հազար րուբ. 11.085/35.

Քառասուն հազար րուբ. 7.006/20.

Քսան եւ հինգ հազար րուբ. 12.177/35.

Տասն հազարական րուբ. 4666/37, 14881/33, 2409/37.

Ութ հազարական րուբ. 5349/37, 5457/7, 13/31, 6757/29, 5922/22.

Հինգ հազարական րուբ. 1368/44, 6249/3, 4346/45, 4180/43, 10599/49, 2098/21, 3362/24, 12342/44.

Մի հազարական րուբ. 12917/45, 9489/10, 987/7, 9047/26, 2791/46, 6237/43, 4665/15, 13476/7, 4694/33, 1617/27, 4307/29, 6225/33, 11211/32, 11532/11, 5565/42, 13645/9, 7704/46, 105/45, 15912/44, 13943/47.

ԳՕՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Մայիսի 1-ի ուսնի առթիվ գործադուլ արին մի շարք խոշոր ֆաբրիկաների, գործարանների և արհեստանոցների բանւորները։ Առաւօտվանից աշխատանքները դադարեցրին մօտ 50,000 հոգի։ Տեղ-տեղ փորձեր եղան ցոյցեր կազմելու, բայց ոստիկանութիւնը խափանեց և ցրեց ցուցարարներին։ Ձերբակալված են մի քանի մարդ։

Գործադուլ արին հաւարեա բոլոր փոքրը, տպարանական բանւորները և այլն։ Ցերեկվայ ժամը 1-ի մօտերը գործադիրների թիւը հասաւ 100,000-ի։

Քաղաքապետի տեղեկութիւնների համաձայն, օրվայ ընթացքում աշխատանքները դադարեցրին մօտ 130,000 բանւորի։ Բանւորների ճնշող մեծամասնութիւնը ցըրվեց իր տունը հանգիստ, միայն ոմանք փորձեցին խմբվել և երգել յեղափոխական երգեր, նոյնպէս մանել Նեվսկի պրօսպեկտը՝ ցոյց կազմելու համար։ Այդ փորձերն խափանվեցին ոստիկանական մէջոցներով, որի ժամանակ քաղաքի զանազան մասերում կալանաւորվեցին 46 հոգի։

ՐԻԳԱ.—Կուլնեցօվի գործարանի գործադուլ բանւորները աշխատանքի ձևնարկեցին նախկին պայմաններով։ Ֆաբրիկաներում և գործարաններում աշխատանքները ընթանում են նօրմալ։

ՕԴԵՍՍԱ.—Երեկոյեան աշխատանքի չեկան չորս լրագրի գրաշարները։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ.—Գործադուլ են արել Սորմովի գործարանների բանւորներից 9000 հոգի։

ԿԻԵՎ.—Շատ գործարաններում, տպարաններում և արհեստանոցներում լիակատար կամ մասնակի գործադուլ է։ Թուռուցիկներ տարածելու համար կալանաւորվեցին երեք հոգի։ Երեկոյեան լրագիրները լոյս չը տեսան, լոյս չի տեսնի և առաւօտվայ լրագիրների մեծ մասը։

ՐԵՎԼԻ.—Ջանազան ֆաբրիկաներում, գործարաններում և տպարաններում չեն աշխատում 5870 բանւոր։

ՄՕՍԿՎԱ.—Օրն անցաւ խաղաղ։ Գործադուլ էր 33 մետաղաձուլական գործարանում, 27 տպարանում և 12 այլ հաստատութիւններում. գործաթողների թիւն էր 22,000 հոգի։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

1 մայիսի

ԲԵՐԼԻՆ.—Բայխստագի Հերթին արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշիւն է։

Սոտտա-սեկրետար ֆօն-Եագօվը մանանշեց, որ եւրօպայում տիրող լարված կացութիւնը սկսել է աստիճանաբար թուլանալ։ «Բալկանեան պատերազմի շնորհիւ ստեղծված քաղաքական դրութիւնը,—ասաց մինիստրը,—յանգել է օրոշ վերջաւորութեան, սակայն վերին աստիճանի ցանկալի է ներկայանում, որպէս զի լօկալեան պատերազմով և բուխարեստեան հաշտութեան կնիքները ընդունելի լինեն։ Ամենքս էլ ուրախ ենք, որ Ալբանիայում նորնշէս կը վերականգնվի հանգստութիւնը։

Գոհունակութեան զգացմունքով ֆօն-Եագօվը վկայեց, որ երբեակ դաշնակցութեան համերաշխ ու միացեալ քայլի շնորհիւ մենք չենք աչ ողջվեց բարեկամական միութեան մէջ Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի հետ միասին լուծվին պաշտպանել դաշնակից միապետութիւնների արդարացի շահերը (ծափահարութիւն)։ «Այդ տեսակէտից,—ասում է մինիստրը,—ես մխիթարական համարում եմ Աւստրօ-Ունգարիայի արտաքին քաղաքականութիւնը դեկավարողի արտայայտած հայեացքներին։ Ոչ պակաս խելացի քաղաքականութիւն վարեց նաև Բուխարեստն այդ ուղղութեամբ (բուռն ծափահարութիւն)։ Գերմանական քաղաքականութեան հիմնական սկզբունքները, որոնցով մենք ղեկավարվել ենք մինչև այսօր, կը մնան այսուհետև ևս մեր ղեկավար կողմը։ Ըստ արժանոյն արտաքինքիս վերաբերվելով դէպի մեր մեծ պետութիւնների իրաւունքները և շահերը, ու լիովին համակրելով բալկանեան պետութիւնների զարգանալուն, մենք որոշել ենք միշտ էլ հաստատ ու վճռապէս հանդէս գալ ի պաշտպանութիւն մեր սեփական իրաւունքների և շահերի, ինչպէս և մեր դաշնակիցների իրաւունքների ու շահերի, ուր և երբ էլ անհրաժեշտ լինի (բուռն ծափահարութիւն)։ Մեր յարաբերութիւնները դէպի Ռուսաստանը վերջին ժամանակ իրանց վրա բևեռեցին հասարակական կարծիքի լուրված ուշադրութիւնը։ Պէտքի դատավճիռը մեծ սենսացիա առաջ բերից։ Մենք դիմեցինք ռուսաց կառավարութեանը խնդրելով՝ օրքան կարելի է շուտով յայտնել դատավճռի պատճառաբանութիւնը։ Մինչև այդ ատանալը՝ ես ձեռնպահ եմ մնալու որևէ կարծիք յայտնելուց այդ գործի առիթով։ Անկասկած է, որ դեռ վաղուց ռուսական մամուլի մի մասում աւելի է սուր կերպարանք ստացել Գերմանիայի դէմ տիրող թշնամական հոսանքը (ձայներ «լսենք»)։ որպիսին զանազան շրջաններում դարձել է համարեա սիստեմատիկ արշաւանք մեր դէմ։ Այդ արշաւանքը պաշտպանողները չը պէտք է զարմանան, որ վերջ ի վերջոյ «ինչ ասես, այն էլ չը լսես...» (բուռն ծափահարութիւն)։

Ֆօն-Եագօվը շարունակում է, որ փորձ է լինում պետական կառավարութեան վրա ձգել պատասխանատուութիւն՝ այդ տեսակ ձայներ գերմանական մամուլի մէջ լավիւնն համար. ըստակցիան Գերմանիայում հէնց այն արշաւանքի արգասիք էր, որ սկսել էր ռուսաց մամուլի մի մասը։ «Այդ ռուս-գերմանական լրագրական բանակռւում մենք չէինք կարող չը յանգել այն հին համոզման, թէ արտասահմանեան մամուլի ոչ մի օրգանի աչքից չը վրիպեց անշուշտ, որ արտասահմանում հակված են մեզ և միւս մեծ պետութիւններին չափել տարբեր արշինների։ Մեր օֆիցէրների միամիտ քայլերը, մեր ազգային միութեան կայացրած բանաձևերը մտահոգութիւն են պատճառում արտասահմանում և չափազանցում. մինչև դեռ եթէ յարձակումներ են լինում արեւելքից և արևմուտքից կամ սպառնալիքներ կարդացվում մեր հասցէին, ոչ ոք Գերմանիայից դուրս դրան առանձին նշանակութիւն չէ տալիս. այնպէս որ, երբ իր ժամանակին մեր մամուլը մի քանի խիստ խօսքերով ներհակեց, անգլիական զեկավար լրագիրը անհրաժեշտ գտաւ մամանչել, որ այդ շարժման շարունակութիւնը կը հանդիսանայ ամենահաւատարիմ միջոց՝ երբեակ համաձայնութիւնը աւելի սերտ կապակցելու ու միացնելու։ Ես միայն կասեմ, որ մեզ յայտնի չեն այնպիսի բեղուն հակադրութիւններ, որոնք կարողանային խոչընդոտ հանդիսանալ Գերմանիայի և Ռուսաստանի բարեկամական հարաբերութեան։ Ձերդ նայն կերպ, առևտրա-քաղաքական ապագայ դժուարութիւնները կարող են հարթվել փոխադարձ բարի կամեցողութեամբ։ Աւելի ևս պէտք է պարտաւոր ժողովրդական կրքերի բռնկումից առաջ եկած արհեստական անհանգստութիւնը։ Մեր այս գերազանց նեաբդային ժամանակում մամուլի միջոցով ժողովրդական հոգեբանութեան վրա ազդելը կը լինէր մի տեսակ խաղ հրկիզի հետ» (ծափահարութիւն)։ Ֆօն-Եագօվը յոյս ունի, որ երկու կառա-

ՇԱԲԱԹ, 3 ՊՇՆՅԻՐ 1914 Թ. № 94

ՊՐԿԵՏԱՀԱՐԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ

«ՊՐԿԵՏԱՀԱՐԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ» ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆԷ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ, ԹԷ ԻՐ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԴԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼ Է ԵՒ ՍԿՍԱԾ Է ԻՐ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԴԻՒՆԱՎԵՏ ԿԵՐՊՈՎ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՀԱՄԱՐ ՀԱՆԴԻՍԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ։

ՆՈՐ ՀԱՍՑԵՆ ՄԻՆՉԵՒ ՀԻՄԱ ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱԾԸ ԿԱՏԱՐԵԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ա.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Բ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Գ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Դ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ե.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Զ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Է.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ը., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Թ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ժ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ի.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Լ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Խ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ծ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Կ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Հ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Մ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ն., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Շ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ո., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Չ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Պ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ջ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ռ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ս.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Վ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Տ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ր., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ց.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ւ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Փ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ք., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Օ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Ֆ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ֆ.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Օ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ք.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Փ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ր.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Տ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ս.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Վ., ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ուրեմն դուք ստամոքսի հիվանդ եք։

— Ոչ, ես հիվանդ չեմ, ինձ ստամոքսի ցավ է տանջում։

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ն.

— Ես հիվանդ եմ, պարոն Մ

հատական վարժարան մըն է, որ գէթ ան-կուսակցական գիտնի վրայ 35 տարիներէ ի վեր նուիրուած է գաւառացւոց կրթու-թեան գործին։ Մանաւորապէս Հ. Եր-մեան երկրորդական կրթութիւն մը տալով տեղւոյն վրայ Վանայ երիտասարդութեան՝ վերջնոյս օտար միջավայրեր առաջնորդուե-լու հասանքին կընդդիմանայ և անոնք երկրին կը պահէ։ Մինչդեռ կը տեսնուի, որ, ընդ-հակառակը, բոլոր այն պատանիները, որոնք կը թողուն իրենց հայրենիքը և կ. Պոլիս կամ այլուր կը դիմեն երկրորդական կըր-թութիւն առնելու համար, այլևս չեն ու-զեր դառնալ իրենց հայրենիքը։ Հետևաբար Հ. Երամեան շատ գնահատելի ծառայութիւն մը կը մատուցանէ՝ հայրենի երկրին մէջ ծառայելով ազգային կրթութեան։

Գալով Մխայելին, ուսուցչական գէթ պէտք է ծանէն գիտնային, թէ թիւրքահա-յոց մէջ անիկա մեկ օգտակար հիմնար-կութիւնն է, որ այսօր միայն իր ոյժերով և կախիրեի Բ. Ը. Միութեան աջակցու-թեամբը զաւառներու մէջ կը պահէ 130-ի չափ նախակրթարանները և Վանայ մէջ վարժապետանոց մը։ Մխայելը մանաւո-րապէս քիւրտախօս շրջանակներու մէջ կը կատարէ ազգային նշանակելի դեր մը, այդ կորսուելու վրայ եղող հայոց ճանչցնելով թէ իրենք հայ են։ Մխայելը, որուն գնա-հատելի դերն ու նշանակութիւնը այնքան գեղեցիկ կերպով ըմբռնած էր Գր. Աբծ-րունի, թիւրքահայ հասարակութեան մէջ մեկ խօսափողէ, արդիւնաւոր և իրա-կան գործ տեսնող մարմինն է, որուն շուրջը առանց կուսակցական նեղմիտ մտածու-թիւններու ամեն հայ պէտք է և կարժէ որ հաւաքուի։ Այս մարմինը՝ ազգային վե-րածնութեան այս նոր շրջանին մէջ կոչուած է կատարելու մեծ դեր մը և, իբր վաղուց կազմակերպուած մարմին մը, ամենէն ան-լի գիւրութիւն ունի խողովակ հանդիսա-նալու գաւառացւոց կրթական և մտաւոր-կան զարգացման ի նպաստ տրամադրուած դումարները իրենց բուն նպատակին յձա-ռայեցնելու։ Դժբաղդաբար այս տեսակ մարմնի մը խնդրանքը մերժուած է, և Պետերբուրգի եկեղեցական խորհուրդը, ո-րուն կը մասնակցին, որչափ կը կարծենք, Ն. Ս.Օծ. և պրօֆ. Վարդանեանի պէս լուրջ անձնաւորութիւններ, նախապատու-թիւն տուած է ազգազուն, անհաստատ և բացարձակապէս կուսակցական հաստատու-թեանց։

Նոր-Սանասարեանը, յայտնի է թէ, դաշ-նակցականները հիմնեցին, ի հեճուկս Սա-նասարեանի տեղափոխութեան, և փակումը շատ մօտ էր։ Հիմա այս 1000 րուբլին կու-գայ անոր կեանքը մի քանի ամիս երկա-րաձգելու։ Սակայն մինչ այդ, արդէն Սա-նասարեան խնամակալութիւնը որոշած ըլ-լալով կարևոր մէջ ալ վարժարան մը բա-նալ, այդ հաստատութիւնը աւելորդ կը դառնայ և այդ 1000 րուբլին ծովը կը նե-տուի։ Աղթամարի կաթողիկոսարանը այսօր կաթողիկոսարան ըլլալէ դադրած է և ամեն ինչէ կրնայ նմանիլ, բացի ազգային եկեղե-ցական հաստատութիւն մը ըլլալէ։ Հոն ար-ջացած են իշխան, կոմս, դուքս պիտակ ա-նուններով և իսկապէս անյայտ ծագումով դաշնակցականներ, որոնք եկեղեցի, վար-ժարան, արտ, այգի, կալուած իւրացուցած՝ իրենց ուզածին պէս կը մատակարարեն և ազգային եկեղեցին գլուխին հակառակ դաւաճանութիւն մը կուտան միամիտ գիւղերու մէջ ապատ սիրոյ, անկրօնութեան պէս բաներու ներքոյը կարդալով։ Թեմա-կան վարժարաններն այս վարչութեան և այս մարդոց տրամադրուած վարժարան-ներն են։

Ինչ որ ըսինք Աղթամարի համար, նոյնը կրնանք ըսել Տարօնի վարժարաններուն համար, որոնք նոյնպէս դաշնակցականաց ձեռքը կը գտնուին։ Իսկ Վանայ կեդրոնա-կանը վերջին թաղային ընտրութենց հե-տևանօք դաշնակցական վարչութեան տակ կը գտնուի։ Հետևաբար Պետերբուրգի եկե-ղեցական խորհուրդին որոշումը կուգայ այժ տալու ազգին մէջ դպրոցներէն սկսուած ազեղ պրօպագանդի մը, որ ազգին մէջ քանդիչ դեր մը կը կատարէ և անիշխանու-թիւն առաջ կը բերէ։

Այս որոշումը անոր համար մեծ զարմանք պատճառեց, սակայն մի քանի օր յետոյ հանդարտուկը լուծուեցաւ։

Բոլոր գաղտնիքը սա էր, որ Դաշնակցու-թեան ամենէն զազրելի, խռովայոյզ և խոր-նակիչ տիպարներէ մէկը՝ Վռամեան, հոտ առնելով դրամի, Պետերբուրգի եկեղեցական խորհուրդի մտադրութիւնը լսելուն պէս, Վանէն իր շունչը Մոսկուա և Պետերբուրգ առած էր և հոն օձային դեր մը կատարած էր և նախապաշարած Պետերբուրգի հոգա-բարձութիւնը, որ կը ցաւինք որ կոյր գործարան հաւատք ընծայած էր Վռամեանի խօսքերուն և իր տրամադրած գումարը ո-րոշած էր յանձնել այնպիսի մարմիններու, որոնց ձեռքին մէջ ոչ միայն չպիտի ար-դիւնաւորուէին, այլ ամամանուած էին ա-ղէտալի ու վնասակար դեր մը կատարելու։

Կը հրաւիրենք Պետերբուրգի եկեղեցւոյն հոգաբարձութիւնը, որ վերջերս Կ. Պոլիս այցելող Պետական Դումայի անդամ պ. Պապաջանեանէն տեղեկանայ, թէ ի՛նչ գա-զափար կազմից Մխայելին վրայ, որուն գործառնութեանց վրայ գաղափար կազմե-լու առիթ ունեցաւ, ինչպէս լսեցի հոս։

Դաշնակցականներ նոյն իսկ չեն կրցած պ. Պապաջանեանէն ծածկել, թէ Մխայելին վիճակուած է կատարելու նաև ազգային կարևոր դեր մը, ինչպէս կատարած է ան-ցեալին մէջ, ազգային կրթական վերա-ծնութեան գլխաւոր սատարը հանդիսանալով։

Պետերբուրգի եկեղեցական խորհուրդը անտեղեակ մը չէ այս տեսակ մարմինի մը կարևորութեան, և ինքը պէտք կը զգայ կրկին հարցում ուղղելու, այդ ձևին տակ պնդելով՝ որ իրենց թեկնածուներն են Վռա-մեան և Փափազեան։

Պատրիարքարանը երրորդ հեռագրով յայտնեց, թէ «կուսակցականները կամա-հրաժարած են, հետևաբար ըստ առաջին հրահանգին ժողով մը կազմելով փութով յայտնեցէք թեկնածուները»։

Այս հեռագրին վրայ էր, որ կազմուեցաւ պատմական ժողովը, ուր վարագոյրի տակ ծածկուածը լոյս աշխարհ եկաւ. քաղաքա-կան ժողովը երեմեան վարժարանի մէջ հրաւիրելով քաղաքական կուսակցութեանց և յարանուանութեանց ներկայացուցիչները՝ ինքը կամաւ բացակայեց, միայն իր զոր-ծակատար առաջնորդ Մեսրոպ քահանայ Ճանիկեանը ղրկելով։

Երբ ի միջի այլոց խօսք կանցնի ոչ-կուսակցական թեկնածուներու նշանակու-մին շուրջը, և ռամկավարներէն Շ. Հովի-անց կը մատնանշէ նախորդ երկու անձին ղրկուած կուսակցականներու անպէտքու-թիւնը և կը պնդէ որ ոչ-կուսակցական-ներու մէջ կարելի է մատնանշել պետական լեզուին հմուտ, օբէնսգէտ ու ուղղամիտ հայրենասէր անձնաւորութիւններ, որոնց կարելի է վստահելու գերագասել, մինչև իսկ օրինակ բերելով Պապիկեանը, այդ միջոցին Դաշնակցութեան ներկայացուցիչ Ա. Մա-նուկեանը անճրկած կը պատասխանէ, թէ «չէի սպասեր կուսակցական մը բերնէն ոչ-կուսակցականներու նեղսիրտ լսել» և կը յայտնէ, որ «երբենք Պօլսոյ կեդրոնական մարմինն հրահանգ ստացած են ղանելու կուսակցականները նշանակելու» *), և կը մեկնի՝ և երբ ռամկ. ու հնչակեանները կը պահանջեն, որ Դաշնակցութեան բացակայու-թեան որոշումը տրուի և հեռագրուի, Մես-րոպ քահանան տարօրինակ տրամաբանու-թեամբ կը յայտնէ, թէ կազմուած ժողովը լոկ խորհրդակցական ժողով մըն է և ինքը եկած է այդ խորհրդակցութեան արդիւնքը տանելու քաղաքական ժողովին։

Ցաջորդ օր Ա. Մանուկեան և Գ. Ձիւէ-չեան միասին կը խմբագրեն հետևեալ հե-ռագիրը և ապա քաղաքական ժողովի միւս անդամներուն՝ բացի մեկէն՝ ստորագրել կուտան։

«Կ. Պոլիս. հայոց պատրիարքարանին։ Ձեր հրահանգի համաձայն քաղաք. ժողովը կրկին ժողովի հրաւիրեց՝ իր նախադահութեամբ՝ Դաշնակցութեան, հնչակեաններու ու ռամ-կավարներու ներկայացուցիչները. բողոք-կանները չմասնակցեցան. Դաշնակցութիւնը պաշտօնապէս յայտնեց, որ առաջնորդարանի կողմէ կուսակցական թեկնածուներ որուե-լուն համաձայն է. ռամկավարները և հնչա-կեանները, որոնք առաջին ընտրութեան ոչ մէկ ձայն, երկրորդին՝ երկուքով միասին մէկ առաջին կարգի ընտրող ունէին, պնդե-ցին, որ մինակ լիազօրութիւն առաջ գալով ժողովի որուեցաւ Իրաց այս վիճակին ու ժողովրդի տրամադրութենէն ի նկատ առնե-լով՝ քաղաք. ժողովը կը պնդէ իր թեկնա-ծուներ Վռամեանի և Փափազեանի վրայ։ Առաջնորդական փոխանորդ Մեսրոպ։

Ասոր կը յաջորդէր պատրիարքարանի վեր-ջին հեռագիրը, որ կը յայտնէր, թէ Վանի հա-մար երեսփոխանական ընտրելի նշանակուած են Վահան Մալէզեանն ևՔարեգին Փաստրմա-ճեան. համամիտ հեռագիր մը նեբքեն գոր-ծոց մինիստրութենէն հեռագրուած էր նաև Վանի կուսակալին։

Այս հեռագիրը սակայն շաբաթարեց պա-պէն աւելի կաթոլիկ քաղաքական ժողովը, որ արհամարհելով պատրիարքարանի որո-շումները և առկէ առաջացած ազգային ըն-դհանուր վարկաբեկումը՝ այս անգամ առանց ձգձգումի պատչ-պատ առարկութիւն ըրաւ դարձեալ մերժել յիշեալներու թեկնածու-թիւնը և պնդեց Վռամեանի և Փափազեանի մասին, չմոռնալով նաև ուղղակի կամ ա-նուղղակի մէկ ոգնութիւնով կուսակալը Թահսին-բէյի միտքը նախապատրաստել պատրիար-քարանի կողմէ նշանակուածներու հակա-ռակ։

Ահա թէ ինչ երևոյթներ սատարեցաւ ցարդ օսմ. պարլամենտական ընտրութեանց գա-ւեշտը։ Զմոռնանք յիշել թէ այս իրադար-ձութիւններու մէջտեղին, երբ մի քանի կու-սակցութիւնները հաւկատրուած իրենց գոյնը երևան բերին, վերջացաւ նաև կուսակցու-թիւններու համերաշխական կոմիտէական։

Յուսիկ

* * *

Վան, 10/23 ապրիլ

Ազգային կեանքնիս արդէն ոչ մի մխի-թարական կողմ չունի. թէ՛ներքին գործե-րու մինիստրին և նոյնիսկ դպրոցներու մէջ անվերջանալի են. հայու ատենդական իրերահարած սովո-րութիւնը բազմապատկուած է. այս վիճակը չափաւորելու համար հայ քաղաքական կու-սակցութեանց—Ս. Դ. Հնչակեան, Հ. Ց. Դաշ-նակցութեան և Սահմ. Ռամկավարներու—հա-մերաշխութիւնը ոչինչ արդիւնք չտուաւ, որովհետև կեղծիք ու անվստահութիւնը չեն կրնար հաւերաշխութեան հիմք ըլլալ։

Օսմանեան մէջբնական ընտրութենց հայոց մանակցութիւնը շատ զէշ տպաւո-րութիւն թողած է հոս, իսկ դաշնակցա-կաններու մանակցութիւնը մանաւանդ ազգային պատրիարքարանի ուղղութեան հակառակ ընթացքով և վատ կուսակցա-պաշտ ուղղութեամբ՝ ընդհանուր զզուանք յառաջացուցած է իրենց հանդէպ. ժողո-վրդական տրամադրութիւնը ընտրութենց ձեռնպահ մնալու, բոյկոտ յայտարարելու կողմն էր, որովհետև ինչպէս անցեալ՝ նոյն-պէս և ներկայ պարլամենտը իթթիհատի ոճրագործ ու խարեական քաղաքականու-թեան դաբձնոցն ունենալիքագործարանը պի-տի ըլլայ, որով և հայ մեբուսները պիտի երթան իրենց փոտած մանտելով պաշտօ-նականացնել այն ամեն որոշումները, որոնք հայութիւնը ևս առաւել կոպտութեան ան-դունդը պիտի մխրճեն։ Կայծակնի

* * *

Կ. Պոլսէ «Ժամանակ» թերթը մարտի 31-ին Վանից պատշաճաւոր իշխանութիւն-ներին գրված մի նամակից քաղել է հետև-եալ հատուածը.

«Վանայ քաղաքական կուսակցութեանց համերաշխական ժողովները դադրած են, առանց տակաւին լուծուած ըլլալու։

«Անհամիձ պատճառներէն մին է դաշ-նակցականներու դատապարտելի գործելա-կերպը գիւղերու մէջ, որոնք առանց սեռի և հասակի խտրութեան նոյն իսկ ռամիկա-վարական և հնչակեան մարմիններու ան-դամները անխնայ կը ծեծեն և այսպէս կու-զեն բռնութեամբ յայդուղի ընտրութեան խնդրոյն մէջ։ Մէկ քանի ամիսներէ ի վեր ծեծի տակ անձեր իսկ մեռան։ Գանի մը գիւղերէ արիւնաթաթաւ վիճակի մէջ իրենց կեդրոնի ակումբներուն դիմած են ռամիկա-վար և հնչակեան ընկերներ։

«Այս ատենիս ռամկավարներէն և հնչա-կեաններէն միջկուսակցային մարմնոյն բո-ղոքներ եղած են, բայց ոչ մէկ գոհացում չէ տրուած։ Հնչակեանները 24 ժամ պայմա-նաժամ տուած են բաւարարութիւն տրուե-լու համար իրենց, հակառակ պարագային սպառնալով խզել իրենց յարաբերութիւն-ները։ Ռամկավարները կեդրոնի հրահանգին կը սպասեն, իրենց դիրքը ճշդելու համար»։

Հայ-Սահմանադիր - Ռամկավար կուսակ-ցութեան Կ. Պոլսոյ կենտր. վարչութիւնը հետագրով դիմել է Վանի իր մանտաթլուին և սակաղաբար պահանջել այն անձերի անունները, որոնք ծեծի տակ մեռել և վի-րաւորվել են։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Տօկիոյի կայսերական թատրո-նում վերջերս ներկայացվեց Լ. Ն. Տոլ-ստոյի «Կենդանի դիակ» պիէսը, որ ունեցաւ մեծ աղողութիւն։ «Կենդանի դիակը» 3 անգամ լոյս է ընծայվել եապօներէն առանձին գրքոյկով։

◆ Թէհրանում տօնվեց Մուզաֆֆեր-էդդին շահի ընտրած սահմանադրու-թեան տարեդարձը։ Եղան հրավառու-թիւն և Gardenparty մէջլիսի շինու-թեան մէջ։

◆ Եթէ պարսից գինւորական նոր մինիստր Մուստաֆա Մէմալիքի պա-հանջով ժանդարմերիան ենթարկվի ոչ թէ ներքին գործերի մինիստրին, այլ զինւորական մինիստրին, այն ժամա-նակ Ռուսաստանը այդ կօմբինացիայի դիմաց պահանջելու է պատշաճ վար-ձահատուցում։

◆ Կ. Պոլսի թիւրք ազդեցիկ օրա-թերթերը շարունակում են յօդուած-ներ տպել համակրական բովանդակու-թեամբ թիւրքական պատուիրակութեան առիթով։ «Իկդամի» տեղով, այդ պատուիրակութեան Ռուսաստան մեկ-նելու մասին «H. Bp.»-ն իրազեկ էր եղած դեռ 2 ամիս առաջ։ Լրագիրնե-րը մանանշում են, որ Կ. Պոլսի դի-ւանագիտական շրջանները իրարանց-ման մէջ ընկան պատուիրակութեան մեկնելու մասին։ «H. Bp.»-ն իրազեկ էր եղած դեռ 2 ամիս առաջ։ Լրագիրնե-րը մանանշում են, որ Կ. Պոլսի դի-ւանագիտական շրջանները իրարանց-ման մէջ ընկան պատուիրակութեան ուղարկելու տեղեկութիւնից, մանա-ւանդ որ սկզբից անհաճելի տպաւորու-թիւն էր ստեղծվել ռուս-թիւրքական կօմիտէա հաստատելուց։

◆ «Б. В.»-ին տեղեկացնում են Բերլինից, թէ «Lok. Anz.»-ը տեղեակ աղբիւրներից հաղորդում է, որ թիւրք-գերմանական բանակցութիւնները կը խզվեն, որովհետև Զափիդ-բէյի դրու-թիւնը ռուս-թիւրքական բանակցու-թիւններից յետոյ գործել է անհետ-տատ։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—**Ուրագ գնացք** № 6—12 ժ. 8 ր. կեր., հասնում է Ղազաֆա 2 ժ. 11 ր., Գանձակ 4 ժ. 23 ր., Նւլախ 5 ժ. 43 ր., Հաջի-Կարուլ 8 ժ. 56 ր. եր., Բագու 11 ժ. 50 ր. գիշ.։ **Պօսուսար գնացք** № 4—10 ժ. 20 ր. գիշ., հասնում է Ղազաֆա 1 ժ. 1 ր. գիշ., Գանձակ 4 ժ. 7 ր. առ., Նւլախ 6 ժ. 56 ր. առ., Հաջի-Կարուլ 10 ժ. 40 ր. առ., Բագու 3 ժ. 22 ր. կեր.։ **Մարդասար գնացք** № 8—6 ժ. 25 ր. եր., հասնում է Ղազաֆա 8 ժ. 49 ր. եր., Գանձակ 11 ժ. 22 ր. գիշ., Նւլախ 1 ժ. առ., Հաջի-Կարուլ 4 ժ. 42 ր. առ., Բագու 7 ժ. 58 ր. առ.։ **Մարդասար գնացք** № 12—4 ժ. 5 ր. կեր., հասնում է Ղազաֆա 6 ժ. 48 ր. եր., Գանձակ 9 ժ. 32 ր., Նւլախ 11 ժ. 17 ր. գիշ., Հաջի-Կարուլ 3 ժ. 33 ր., Բագու 7 ժ. 25 ր. առ.։ **Խառն գնացք** № 22—4 ժ. 58 ր. առ., հասնում է Ղազաֆա 9 ժ. 46 ր. առ., Գանձակ 2 ժ. 15 ր. կեր., Նւլախ 4 ժ. 58 ր. կեր., Հաջի-Կարուլ 11 ժ. 34 ր. գիշ., Բագու 5 ժ. 4 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻ.—**Պօսուսար գնացք** № 3—9 ժ. 54 ր. առ., հասնում է Միխայլօվո 1 ժ. 59 ր. կեր., Բաթում 11 ժ. 8 ր. գիշ.։ **Մարդասար գնացք** № 7—2 ժամ 18 ր. կերեկվայ, հասնում է Միխայլօվո 5 ժ. 35 ր. եր., Բաթում 12 ժ. 48 ր. գիշ.։ **Մարդասար գնացք** № 9—8 ժ. 53 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվո 1 ժ. 4 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 1 ր. առ.։ **Խառն գնացք** № 21 (մարդասարի արագու-թեամբ ապրանքների համար)—2 ժ. 59 ր. գիշ., հաս-նում է Միխայլօվո 9 ժ. 3 ր. առ., Բաթում 10 ժ. 10 ր. գիշ.։ **Ուրագ գնացք** № 5—8 ժ. 16 ր. եր., հասնում է Միխայլօվո 11 ժ. 15 ր. գիշ., Բա-թում 6 ժ. 33 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ՏԲԻԼԻՍԻ.—**Պօսուսար գնացք** № 4/3—12 ժ. 56 ր. կեր., հասնում է Ղարաքլիսա 8 ժ. 10 ր. եր., Ալէքսանդրօպոլ 11 ժ. 53 ր. գիշ., Եչմիածին 5 ժ. 12 ր. գիշ., Ալտիանլու 5 ժ. 40 ր. գիշ. (ա-ռանց երևան մանելու), Նախիջևան 10 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա 11 ժ. 38 ր. կեր.։ **Խառն գնացք** № 24/25 (IV կարգի վագոններով)—10 ժ. 58 ր. առ., հասնում է Ղարաքլիսա 9 ժ. 20 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպոլ 4 ժ. 18 ր. առ., Ալագեզ 10 ժ. 8 ր. կեր., Ալտիանլու 1 ժ. 18 ր. կեր., Նախիջևան 8 ժ. 18 ր. եր., Ջուլֆա 10 ժ. 13 ր. գիշ.։ **Մարդասար գնացք** № 18/17—6 ժ. 58 ր. եր., հասնում է Ղարաքլիսա 1 ժ. 57 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպոլ 5 ժ. 19 ր., Եչմիածին 10 ժ. 21 ր., Ալտիանլու 10 ժ. 49 ր., Երևան 11 ժ. 42 ր. առ.։ **Մարդասար գնացք** № 14|13—11ժ. 13 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքլիսա 6 ժ. 14 ր. առ., Ալէք-սանդրօպոլ 9 ժ. 41 ր. կեր., Կարս 1 ժ. 8 ր. կեր.։

ԲՕՐՃՕՄԻ.—**Մարդասար գնացք** № 17/18—7 ժ. 28 ր. առ., հասնում է Բօրժօմ 10 ժ. 5 ր. առ., Բօրժօմ 12 ժ. 48 ր. կեր.։ **Մարդասար** № 19/20—3 ժ. 20 ր. կեր., հասնում է Բօրժ 5 ժ. 51 ր. կեր., Բօրժօմ 8 ժ. 26 ր. երեկ.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—**Ուրագ գնացք** № 5—7 ժ. 41 ր. եր. **Պօսուսար գնացք** № 3—8 ժ. 58 ր. առ.։ **Մարդասար գնացք** № 7—1 ժ. 42 ր. կեր.։ **Խառն գնացք** № 21—2 ժ. 17 ր. գիշերվայ։ **Մարդասար գնացք** № 11—10 ժ. 5 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—**Պօսուսար գնացք** № 4—9 ժ. 30 ր. երեկ.։ **Մարդասար գնացք** № 8—5 ժ. 55 ր. կեր.։ **Մարդասար գնացք** № 10—9 ժ. 51 ր. առ.։ **Խառն գնացք** № 22—3 ժ. 55 ր. գիշ.։ **Ուրագ գնացք** № 6—11 ժ. 8 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ՏԲԻԼԻՍԻՑ.—**Պօսուսար գնացք** № 4Լ/3—7 ժ. 21 ր. եր.։ **Խառն գնացք** № 26/27 (IV կարգի վագոններով)—4 ժ. 41 ր. կեր.։ **Մարդասար գնացք** № 18/17—8 ժ. 28 ր. առ.։ **Մարդասար** (Կարսից) **գնացք** № 16|15—6 ժ. 58 ր. առ.։

ԲՕՐՃՕՄԻՑ.—**Մարդասար գնացք** № 17/18—10 ժ. 28 ր. եր.։ **Մարդասար գնացք** № 19/20—7 ժ 25 ր. առ.։

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՓՈՂՈՑԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում, Բէբութովսկայա փող. № 38.
Ներքին և երեխաների հիւանդ., մանաւանդ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ. Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։
Տէլէֆօն № 388.
ա. օ.) 112. 100—59

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա Զ Դ

Ամսոս 4-ին, Երևման Խաչի տօնի օրը, կատարվում է Սուրբ-Նշան եկեղեցու տօնը։ Այսօր, շաբաթ, մայիսի 3-ին, երեկոյեան ժամերգութեանը հանդիսաւոր կերպով դուրս կը հանվի Կենաց Փայտի մասունքը, իսկ կիրակի օրը կը լինի հանդիսաւոր պա-տարագ։
Երէցփոխ՝ Ե. Թաւրըզեդեան
403. 1—1

ՀՐԱՒԷՐ

Հոգևոր իշխանութեան թոյլտւութեամբ կաթողիկէ ս. Աստուածածին (Մէյդանի ս. Գէորգ) եկեղեցում կիրակի, մայիսի 4-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին կայանալու է ծխական երկրորդ և վերջին ժողով։
Օրակարգի խնդիրներն են.
1) Համաւօտ զեկուցում հոգաբարձութեան միամեայ գործունէութեան՝ եկեղեցու և դպրոցի վերաբերեալ։
2) եկեղեցու 1913 թ. հաշիւների քննու-թիւն ու հաստատութիւն։
3) Նախահաշիւ եկեղեցու 1914 թ-ի և դպրոցի 1914—1915 ուսման տարվայ։
5) Եկեղեցու եկեղեցապատկան շէնքի վե-րանորոգութիւն։
5) Եկեղեցու և խնամատարութեան առաջն առ-նելու խնդիրը։
6) Սայաթովակի փողոցում գտնվող եկեղե-ցապատկան խաթխուլ շէնութեան վաճառ-ման և եկեղեցու բակին կից Զանշհանի կա-լուածքի գնման հարցը։
7) Դպրոցի վերանաւանման—Մէյդանի ս. Գէորգի «Սայաթ-Նովայի» եկեղ. ծխ. դպրոց։
8) Երկու հոգաբարձուների ընտրութեան և
9) Ընթացիկ հարցեր—ծխական տուրքը և այլն։
Հոգաբարձութիւն
(ա. օ.) 402. 2—1

Փակոնա-մեխանիկական.
ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
ՉԱՅՐՎՈՂ ԴՐՈՒՄ
ՎԱՃԱՌՔՆԵ
ՎԵՐՆԵՐ ՊԴԵՅԼ
Վօկզալնայա փ. № 3.
(օ.մ.) 100. 100—33

„Մշակի“ խմբագրատունը վաճառվում են
հետեւեալ վիպական երկերը.
1) ՋՀՈՒԻՐ ԲՈՒՇԱՆ՝ վէպ Պարսկաս-տանի կեանքից, Շահրիարի . 1 ր. —
2) ԻՆՆՈՒԻՆ ԵՐԵՔԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգոյի, թարգմ. Ա. Սաֆա-րեանի . . . . . 1 ր. 50 կ.
3) ՈՒՐԱՆԻԱ, աստղագիտ. վէպ. Կ. Ֆլամարիոնի, թարգմ. Հ. Առա-քելեանի . . . . . 1 ր. 50 կ.
4) ՀԱՑՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բօրդօյի, թարգ. Հ. Առաքելեանի— 60 կ.
5) ՏԱՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . . . — 50 կ.
6) ՀԱՑՐԵՆԱՁՈՒԿ, Ե. Սպիերլի, թարգ. Իս. Յարութիւնեանի . — 50 կ.
7) ՔՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Դի գը Մօպա-սանի, թարգ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. —
8) ՍԱՒՈՒՆՈՑ ՕՁԻՆ վէպ. Ե. Սօ-լովեանի . . . . . — 40 կ.

Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օ-րինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կան-խիկ վճարելով, կը ստանան 25% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերոյիշեր վճարով, պահանջողներին կը լինի մինչեան 15%։
Հասցէն՝ Ред. газ. «Мшакъ», Тифлисъ.
(5) 10—8

ՆՐԱՆՑ, ՈՐՈՆՑ ՅԱՆԿԱՆՈՒՄ ԵՆ ՅԱՐՄԱՐ ԵՒ ԷԺԱՆ ԳՆԱԼ
Ա Մ Ե Ր Ի Կ Ա,
խորհուրդ ենք տալիս գնալ ՀԱՄԲՈՒՐԳ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ գծի շոգենաւերով։ Իւրա-քանչիւր անձն, ով դիմում է մեզ, ձրիաբար ստանում է մանրամասն տեղեկութիւն-ներ գլխաւոր գործակալութենից՝ C. Вольффъ мл. ГАМБУРГЪ, Германія. S. Wolff jr. HAMBURG. Glockengiesserwall 13.
(Է. 2.) P. S. Խնդրում ենք գրել մեզ ռուսերէն։ 106. 25—24

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎ ԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ
ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ
(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՑԻ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)
կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում է լրագիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրներ, հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն։
Ընդունվում են տպարանական պատուէրները հետեւեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրա-ցերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, աբխազերէն և լեհականիներէն բարբառով։ Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշդօրէն և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են նաև շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։
Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կա-տարել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այլու յանձնել։
ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՁԱՆԱՁԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ԳՐԷՑՍ-ԿՈՒՐԱՆՑԻ ԳՆԵՐՈՎ։
Տ ե լ ե ֆ օ ն № 67.

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ. Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный